

*Мср Дејан Вучинић, асистент
Правног факултета Универзитета у Крагујевцу
ORCID: 0000-0001-5104-3690*

*Прегледни научни рад
УДК: 342.9(497.11)
352/354(497.11)
DOI: 10.46793/7623-143-0.205V*

ИСТОРИЈСКИ РАЗВОЈ УПРАВНОГ СУДСТВА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ*

Резиме

Србија је једна од ретких земаља која се може похвалити дугом традицијом када је реч о управном судству. Рана спознаја о потреби за оваквим начином контроле управе није резултирала брзим увођењем управних судова, већ је у датим историјским приликама трасирала пут ка успостављању управног судства какво данас познајемо, осликаног у институцији јединственог управног суда Републике Србије.

О значају судске контроле говори у прилог борба која се одигравала у европским државама XIX века, за успостављање правне државе засноване на начелу законитости, а која подразумева контролу аката јавне власти и веће заштите права појединаца ослоњеном на правна мерила. Идеја и смисао судске контроле управе у свим земљама остали су исти али начин на који је судска контрола институционално уобличена и организована је различит.

Србија је по француском узору оснива Државни савет и прихватила француски модел управног судства. Међутим, развојни пут управног судства неће константно ићи узлазном путањом, већ ће бити у значајној мери условљен спољашњом и унутрашњом борбом за самосталност, превласт, а касније и светским ратовима и новом друштвено-политичком идеологијом.

Циљ рада је да се на систематичан начин изложи и сагледа досадашњи развој управног судства у Србији како би се одредиле главне карактеристике домаћег управног судства и сагледали правци будућег развоја.

Кључне речи: *управно судство, начело законитости, Државни савет, контрола управе, Управни суд.*

* Рад је резултат научноистраживачког рада аутора у оквиру Програма истраживања Правног факултета Универзитета у Крагујевцу за 2024. годину, који се финансира из средстава Министарства науке, технолошког развоја и иновација Републике Србије.

1. Увод

Развој управног судства у Србији одвијао се под специфичним друштвеним околностима. Наиме, прву половину XIX века обележила су два догађаја од историјског значаја у борби за национално осамостаљивање од Османског царства, Први српски устанак (1804-1813) под вођством Ђорђа Петровића – Карађорђа и Други српски устанак (1815) под вођством Милоша Обреновића. У том периоду, устанака избија Хаџи Проданова буна (1814) под вођством Продана Глигорићевића. Овај период у развоју српске државе обухвата догађаје који се међу историчарима називају ратни део српске револуције.¹ Дакле, ради се о једном ширем историјском процесу обнове српске државности. Паралелно са борбом за независност текла је унутрашња борба за институционализацију власти на модерним основама – на подели власти и ограничавању моћи владара.

У таквом амбијенту успостава независног судства, а нарочито управног, није ни изблиза био лак задатак, већ процес који је подразумевао промену неколико устава, владара и модела организације.

Са аспекта анализе развоја управног судства, временски оивиченог од успостављања првог Управног суда па до данашњих дана, посматрани временски период можемо поделити у неколико фаза². Прва, од доношења Намесничког устава 1969. године и успостављања Државног савета као првог управног суда. Друга, од поновног увођења управног спора 1952. године и трећа од поновног увођења Управног суда до данас.

Чини нам се да је праћење развоја управног судства кроз поменуте фазе и најприкладније, па ће наставак рада бити коципиран на тај начин.

2. Први управни суд – Државни савет

Државни савет је Уставом из 1869. године, (познат још и под називом Намеснички, Духовски, Тројички) и формално постаје први Управни суд Кнежевине Србије, добивши надлежност да суди у управним стварима.

Овом чину претходио је дужи период формирања органа власти у тадашњој Србији. Након избијања Првог српског устанка, већ 15. августа 1805. године на народној скупштини у Борку формиран је Синод као колегијални орган који су чинили виђенији устаници. Обављао је и судску функцију и то

¹ Постоје мишљења да је термин „Српска револуција“ први користио немачки историчар Леополд фон Ранке, у својој књизи *Die Serbische Revolution*. Српска револуција обухвата догађаје: Први српски устанак, Хаџи Проданову буну, Други српски устанак и период под Милошем до доношења Сретењског устава 1835. год.

² Ивановић, Ј. *Историјски развој управног судства Србије*, Зборник радова 150 година управног спора у Србији 1869-2019, Београд, 2019, стр. 30.

функцију највишег земаљског суда.³ Синод две године касније мења назив у Правитељствујушчи Совјет.⁴ Његова улога била је нешто између Скупштине и Владе, да би се у реформи 1811 године увела попечитељства - министарства, са попечитељима на челу, чиме је постаје такорећи Влада. Што се судства тиче, оно постаје технички одвојено од Правитељствујушчег совјета али са попечитељем на челу, а оснива се и Велики земаљски (Народни) суд. У овом периоду постоји јака централистичка власт а институције које су се оформиле нису имале пун капацитет за самостално деловање већ су биле подређене владару. Без обзира на то, дат је допринос процесу даљег развоја институција тадашње државе, иако и даље у вазалном положају према Отоманском царству.

Већ 1815. године долази до подизања Другог српског устанка са Милошем Обреновићем на челу. Предстојећи период донеће Србији низ дипломатских успеха, а нови прописи и устави из периода Милошеве владавине наставиће процес јачања институција.

Хатишерифом (царским ферманом) из 1830. године Србији је признато право на унутрашњу аутономију а кнезу Милошу наследна кнежевска титула, али и наложена обавеза да оснује посебан Совјет (Савет) који би са њим делио власт и био састављен од народних старешина.⁵ Оклевање да се овај савет оснује, поред осталог, довело је до доношења "Сретењског" устава 1835. године, првог писаног устава у Србији којим су биле дате основе државног уређења и први пут постављено начело поделе власти и то на: законодавну, законо-извршитељну и судејску.⁶

Подећања ради, Државни савет је првобитно замишљен као орган који је делио власт са Кнезом, односно, највиша власт уз Кнеза. Формално, установљен на идејама о подели власти Сретењским уставом (1835), Савет је прво време обједињавао законодавну, извршну и судску власт у последњем, трећем степену.

Међутим, главне карактеристике Милошеве владавине – изразита аутократија и апсолутизам доводе до потпуног потчињавања ове институције, њени чланови постају више државни службеници.

Како Сретењски устав није био по Милошевој вољи а понајвише вољи спољних сила због либералних идеја за то време, убрзо бива замењен новим, тзв. Турским уставом (Хатишерифом) већ 1838. године. Овим уставом Државни савет добија нешто бољи положај који се односи на сталност његових чланова, а о њиховој одговорности одлучује Порта. Устав је, као и претходни,

³ Историјат настанка судске власти у Србији, доступно на: <https://www.vrh.sud.rs/sr-lat/istorijat-nastanka-sudske-vlasti-u-srbiji>, приступ 10. 10. 2024.

⁴ Узима се за најважнију тековину Првог српског устанка и претечу свих установа касније српске државе.

⁵ Ивановић, Ј., *нав. чланак*, стр. 33.

⁶ *Исто*.

афирмисао начело поделе власти, а са аспекта развоја управног судства, Савет добија једно врло важно овлашћење – да врши надзор над радом министара.

Убрзо долази до Милошеве абдикације 1839. године и промене династије, а наредни период карактерише доношење писаних закона и дугорочно посматрано, јачање институција иако је под владавином кнеза Михаила положај Савета поново ослабљен. Како није могао да укине Турски устав, утицао је на доношење више закона којима је фактички укинуо његово дејство. Тако је донет Закон о устројству државног савета⁷ којим је суштински укинута сталност његових чланова, јер их кнез бира и поставља.

Следећи битан догађај у развоју Државног савета представља доношење Устава 1969. године, тзв. Намесничког устава. Након смрти кнеза Михаила власт бива у рукама намесника малолетног Милана Обреновића. Државни савет добија судску надлежност у административном (управном) спору, односно „право да разматра и решава жалбе против министарских решења у спорним административним питањима“, а губи законодавну функцију која прелази на Народну скупштину. Формално, постаје Управни суд а слично свом француском узор, Државни савет није припадао судској, већ управној власти.⁸

Већ наредне 1870. године донет је Закон о пословном реду у Државном савету.⁹ Закон је значајан из више разлога. Прво, закон се односио на уређење Савета али и на уређење административног спора. Друго, у њему је дефинисан управни спор као спор само између приватног лица с једне и управне власти с друге стране, а постоји онде где је наредбом или решењем управне власти право приватног повређено противу законих наређења. Како је већ поменуто, Савет је добио право да разматра и решава жалбе против министарских решења у спорним административним питањима, тако се судски поступак у административним стварима покретао жалбом.

Међутим, у овој фази, и поред свега судска власт у управним стварима још увек није довољно ефикасна у погледу одлучивања, посебно када се има у виду чињеница да су чланови овог органа још увек били зависни од кнеза, као и то да се није тражило правничко образовање, те да је су одлуке у великој мери ишле у корист власти.

Устав из 1888. године доноси новине које се односе на сталност чланова Државног савета, тако да се они сада бирају доживотно, као и потребне услове у погледу стручне спреме („да су свршили у Србији или на страни какав факултет или какву вишу стручну школу која стоји у реду од факултета“).¹⁰

⁷ Устројеније Државног совјета, Новине сербске, бр. 119 од 29. августа 1861. године.

⁸ Радошевић, Р., *Организација управног судства*, Зборник радова Правног факултета у Новом Саду, бр. 3/2014, стр. 416.

⁹ Закон о пословном реду у Државном савету, Српске новине, бр. 127 од 24. октобра 1870. године и бр. 128 од 28. октобра 1870. године.

¹⁰ Ивановић, Ј., *нав. чланак*, стр. 43-44.

Наредна етапа у развоју управног судства дешава се у периоду након Првог светског рата. Пошто је формирана нова држава Краљевина Срба, Хрвата и Словенаца, требало је уредити правни систем нове државе, са новим системом управног судства. Наиме, у међувремену је донет нови устав (1921), познат под називом Видовдански устав а новим Законом о државном савету и управним судовима¹¹ и Уредбом о Државном савету и управним судовима¹² уводи се двостепено управно судство, а Државни савет постаје Врховни управни суд чија је основна улога решавање управних спорова у другом степену. Један број чланова Савета постављао је краљ а један део Народна скупштина, уз то уживали су сталност функције.

Првостепени судови покривали су територију нове државе. Постојали су у Београду, Загребу, Сарајеву, Цељу, Скопљу и Дубровнику. Касније су формиран у Новом Саду и Подгорици. У овом периоду извршена је кодификација норми управног поступка¹³, а уведени су и неки институти које и данас познајемо (ђутање управе, заинтересовано лице и др.)

3. Управно судство након Другог светског рата

У периоду након Другог светског рата долази до промене на челу државе. Долазак Комунистичке партије значио је велики заокрет ка новом друштвено-економском систему и другачијој политичкој идеологији. Законом о неважности правних прописа донетих пре 6. априла 1941. године направљен је прекид и дисконтинуитет у односу на процес развоја управног судства који се до тада одвијао. Укидају се управни судови, што је донекле био одраз концепције да је довољна инстанциона контрола управе. Управу су могли још да контролишу скупштина и посебне контролне комисије, али пракса је брзо показала да интерна управна контрола управе није довољна, нити је објективна, а скупштинска контрола и контрола посебних комисија не могу да дају значајније резултате.¹⁴

Тек након 1952. године, тј. доношењем Закона о управним споровима¹⁵ долази до поновног увођења судске контроле управе. Међутим, тај нови систем није био наставак претходног, заснованог на француском моделу, већ је у организационом смислу контрола вршена од стране редовних судова –

¹¹ Закон о Државном савету и управним судовима, Службене новине Краљевине СХС, бр. 111 од 22. маја 1922. године.

¹² Уредба о Државном савету и управним судовима, Службене новине Краљевине СХС, бр. 196 од 6. септембра 1922. године.

¹³ Закон о општем управном поступку, Службене новине Краљевине Југославије, бр. 271 од 25.11.2030. године.

¹⁴ Милков, Д., *О управном спору у Србији*, Зборник радова Правног факултета у Новом Саду, бр. 3/2011, стр. 124.

¹⁵ Закон о управним споровима, Сл. лист ФНРЈ, бр. 23/52.

посебних управних одељења. Управно судство, онакво какво је постојало у ранијем периоду није наставило да постоји.

За управне спорове су били надлежни највиши судови (Врховни суд ФНРЈ и врховни судови република, у зависности да ли се тужба односила на акте савезних или републичких органа државне управе), у посебним већима за управне спорове, а током каснијег периода је решавање управних спорова поверено и окружним судовима.¹⁶ Постојала је могућност изјављивања жалбе Врховном суду против пресуде републичких врховних судова, само у законом одређеним случајевима. Судије које су судиле у управним споровима уживале су исти статус које су имале судије осталих судова, функција је била стална уз могућност престанка разрешењем или по сили закона. Савезна скупштина је бирала и разрешавала судије Врховног суда ФНРЈ, а скупштине на нивоу република судије републичких врховних судова.

Уставом из 1974. године процес децензализације на свим пољима само је настављен а уведени су и самоуправни судови.¹⁷ Исте године донет је Закон о редовним судовима¹⁸ којим је надлежности за одлучивање у управним споровима одређена тако да републички врховни суд (Врховни суд Србије) одлучује у спору против републичких органа, а окружни судови када законом није одређено другачије.

Током деведесетих година стање није значајније промењено. Донет је нови Устав 1990.¹⁹ па 1991. године²⁰, као и Закон о судовима²¹ којим је прописана надлежност Врховног суда Србије за спорове против аката републичких органа управе. Даље, истим законом одређује се надлежност Вишег привредног суда за управно-рачунарске спорове и надлежност окружних судова за спорове против аката Републичке заједнице пензијског и инвалидског одигурања, и против аката за које није одређена надлежност другог суда. Током истог периода донет је и Закон о управним споровима²²

¹⁶ Милков, Д., *нав. чланак*.

¹⁷ Самоуправни судови представљали су нову врсту судова која је успостављена као корак у реформи правосуђа. У научним радовима непосредно пре и после доношења Устава истицано је да традиционално судство показује ограниченост и неефикасност. „Самоуправни судови решавају уставом и законом одређене врсте спорова из друштвено-економских и других самоуправних односа, као и спорове које им повере радни људи у организацијама удруженог рада, самоуправним интересним заједницама и другим самоуправним организацијама и заједницама а настали су из међусобних односа које самостално уређују или произлазе из права којима слободно располажу ако законом није утврђено да одређене врсте спорова решавају редовни судови.“ Устав СФРЈ, Сл. лист СФРЈ, год. XXX, бр. 9, од 21. фебруара 1974, чл. 224.

¹⁸ Закон о редовним судовима, Сл. гласник СРС, бр. 52/74.

¹⁹ Устав СРЈ, Сл. лист СРЈ, бр. 1/90.

²⁰ Устав СРЈ, Сл. лист СРЈ, бр. 1/92.

²¹ Закон о судовима, Сл. лист СРЈ, бр. 46/91.

²² Закон о управним споровима, Сл. лист СРЈ, бр. 46/96.

који је важио све до 2009. године када се уводе нове организационе измене у управно судство.

4. Поновно оснивање Управног суда

Наредна фаза у развоју управног судства у Србији почиње након политичких промена 2000-их. Наиме, опредељењем да Србија уђе у процес приступања Европској унији, приступљено је општој реформи која је започета у готово свим областима друштва. У фокусу је нарочито била државна управа а потом и целокупна јавна управа. Заокруживање процеса подразумевало је и промене које се односе на управни спор. Пратећи хронологију доношења прописа, Законом о уређењу судова²³ из 2001. године предвиђено је оснивање суда посебне надлежности – Управног суда. Такође, важећим Уставом (2006) прописано је да појединачни акти и радње државних органа, организација којима су поверена јавна овлашћења, органа аутономних покрајина и јединица локалне самоуправе, морају бити засновани на закону и да законитост коначних појединачних аката којима се одлучује о праву, обавези или на закону заснованом интересу подлеже преиспитивању пред судом у управном спору, ако у одређеном случају законом није предвиђена другачија судска заштита.²⁴

Даље, Законом о управним споровима из 2009. године регулише се поступак пред Управним судом у управном спору као и поступак по ванредним правним средствима пред Врховним касационим судом, односно, Врховним судом.²⁵

Поновним оснивањем Управног суда Србија се вратила на траг управног судства од пре Првог светског рата, уз битну разлику у погледу тога да је судска контрола управе сада организована као део судске власти.

Званични почетак рада Управног суда био је 1. јануар 2010. године. Успостављен је као суд посебне надлежности за територију Републике Србије, са седиштем у Београду и три одељења изван седишта суда (Крагујевац, Ниш и Нови Сад).

Издајање управног судства из оквира редовних судова, тј. престанак рада посебних већа поздрављен је од стране стручне и научне заједнице, а не треба посебно истицати велика очекивања у вези са радом новог суда. Међутим, у предстојећем периоду постало је јасно да је тренутна организација управног судства условно речено више корак ка решењу него крајње решење. Разлога за то је више. Наиме, почетак рада суда карактерисао је мали број судија, свега

²³ Закон о уређењу судова, Сл. гласник РС, бр. 63/2001, 42/2002 и 27/2003.

²⁴ Устав Републике Србије, Сл. гласник РС, бр. 98/2006 и 115/2021. чл. 198, ст. 2.

²⁵ Врховни касациони суд је од 11. маја 2023. године, наставио са радом као Врховни суд, након конституисања Високог савета судства, у складу са Законом о уређењу судова, Сл. гласник РС, бр. 10/23.

њих 36.²⁶ Иако је овај број наредних година незнатно повећан, велики број нових предмета показао је да су кадровски капацитети још увек недовољни. Даље, великом броју предмета допринео је проширени обим судске контроле управе који је у основи требало да допринесе потпунијем остварењу законитости рада управе и остваривању права странака на правично суђење. Поменуто проширење начињено је прво кроз проширења предмета управног поступка неким новим облицима управног поступања, као и предмета управног спора. Најбољи опис дат је у следећој констатацији: “управни спор постао је попут неког „судског коша“, у који се убацују све оне ствари за које нема места у другим судским поступцима“.

Све наведено као резултат има следеће: велику оптерећеност судија, дугорочно умножавање броја нерешених предмета и продужавање времена решавања што опет последично води исплаћивању великих сума новца као накнада за повреду права на суђење у разумном року. Укратко, такво стање које дугорочно не доприноси циљевима који су постављени приликом оснивања овог суда.

5. Уместо закључка

Европске земље са почетка 19-ог века захватио је талас промена усмерен ка успостављању правне државе и нових друштвених односа у којима се успоставља систем поделе власти апсолутистичка власт ограничава.

На пољу рада управе, концепт правне државе значио је како регулисање њене делатности правним нормама, тако и успостављање контроле њеног рада од стране независног органа са улогом суда (суда, савета, трибуна, тела, комисије и др) ослоном на правне стандарде. У Еропи су се идвојила два система судске контроле управе – англосаксонски, чија је главна карактеристика контрола управе од стране редовних судова и по правилима општег правног режима (*Common Law*). Са друге стране европско континентални систем карактерише контрола управе према нормама која уређују вршење управне делатности и у посебном управно-судском поступку. Главни представници овог система су француски модел, односно модел контроле од стране суда који је део управне власти и германски, односно модел контроле управе од стране судова који су део судске власти.

У Србији је готово у исто време текао процес успостављања судске контроле управе. Успостављање управног судства у Србији одиграло се под тешким друштвеним околностима и борбе за ослобођење од стране власти. Такође, одвијала се унутрашња борба за ограничавање власти владара и успостављање функционалних институција модерне државе. У тренутку успостављања, управно судство у Србији конципирано је према француском

²⁶ Више: Ивановић, Ј., *Управни суд Републике Србије 2010-2019*, Архив за правне и друштвене науке, бр. 3-4/2019, стр. 184.

моделу. Контролу управе вршио је Државни савет, орган који је био део извршне (управне власти). Изворно, вршио је законодавну, извршну и судску власт а тек на крају и управносудску. Временом је Државни савет мењао своју улогу и надлежност да би тек Намесничким уставом (1869) постао и суштински Управни суд.

У даљем периоду развој управног судства ишао је узлазном путањом. Након Првог светског рата формира нова држава са већом територијом и бројем становника и сложеном правном организацијом. Управно судство постаје двостепено а Државни савет добија функцију другостепеног управног суда. Чини се да ову фазу у развоју управног судства Србија ни након читавог века неће опет лако достићи. Следећи битни догађај одиграо се у периоду након Другог светског рата. Наиме, судска контрола управе је потпуно уташена а након тога поново успостављена по новим принципима организације. Главна карактеристика управног судства Србије до поновног оснивања Управног суда била је вршење контроле управе од стране судова опште надлежности.

Тек од 2010. године оснивањем Управног суда Србија се враћа на траг управног судства од пре Другог светског рата. Разлози за ову промену били су бројни а највећи је неефикасно управно судство. Међутим, искуство након више од деценије рада Управног судства показује да је тренутно стање није одрживо и да су неопходне нове промене, односно нова реформа.

Посматрајући упоредна решења земаља Европе, најчешће се могу уочити развијени вишестепени системи управног судства и специјализација по материји. У том смислу, могући правац будућег развоја управног судства у Србији би могао ићи у том смеру имајући у виду добра искуства оваквог организационог модела. Било како било, будућа организација судске контроле управе у Србији је комплексан задатак чија реализација треба да буде пажљиво осмишљена, са циљем подизања ефикасности управног судовања и потпунијем остварењу принципа законитости рада управе.

*Dejan Vučinić, LL.M., Assistant
Faculty of Law, University of Kragujevac*

HISTORICAL DEVELOPMENT OF THE ADMINISTRATIVE COURT IN THE REPUBLIC OF SERBIA

Summary

Serbia is one of the few countries that can boast of a long tradition when it comes to administrative justice. The early realization of the need for such a way of controlling the administration did not result in the rapid introduction of

administrative courts, but in the given historical circumstances it paved the way to the establishment of the administrative judiciary as we know it today, exemplified in the institution of the unified administrative court of the Republic of Serbia.

The importance of such control is supported by the struggle that took place in the European countries of the 19th century, for the establishment of a rule of law, which is based on the principle of legality, and which includes the control of acts of public authority and greater protection of the rights of individuals based on legal standards. The idea and meaning of judicial control of administration in all countries remained the same, but the way in which judicial control is institutionally shaped and organized is different.

Following the French example, Serbia founded the State Council and accepted the French model of the administrative judiciary. However, the development path of the administrative judiciary will not constantly follow an upward path, but will be conditioned to a significant extent by the external and internal struggle for independence, supremacy, and later by world wars and a new socio-political ideology.

The aim of the work is to present and review the development of the administrative judiciary in Serbia in a systematic manner in order to determine the main characteristics of the domestic administrative judiciary and to see the directions of future development.

Key words: *administrative judiciary, principle of legality, State Council, control of administration, Administrative Court.*

Литература

- Ивановић, Ј., *Историјски развој управног судства Србије*, Зборник радова 150 година управног спора у Србији 1869-2019, Београд, 2019.
- Ивановић, Ј., *Управни суд Републике Србије 2010-2019*, Архив за правне и друштвене науке, бр. 3-4/2019.
- Милков, Д., *О управном спору у Србији*, Зборник радова Правног факултета у Новом Саду, бр. 3/2011.
- Радосевић, Р., *Организација управног судства*, Зборник радова Правног факултета у Новом Саду, бр. 3/2014.
- Устројеније Државног совјета, Новине сербске, бр. 119 од 29. августа 1861. године.
- Закон о пословном реду у Државном савету, Српске новине, бр. 127 од 24. октобра 1870. године и бр. 128 од 28. октобра 1870. године.
- Закон о Државном савету и управним судовима, Службене новине Краљевине СХС, бр. 111 од 22. маја 1922. године.
- Уредба о Државном савету и управним судовима, Службене новине Краљевине СХС, бр. 196 од 6. септембра 1922. године.

Зборник радова Правног факултета Универзитета у Крагујевцу, књ. 1.
Крагујевац, 2024.

Закон о општем управном поступку, Службене новине Краљевине Југославије, бр. 271 од 25.11.2030. године.
Закон о управним споровима, Сл. лист ФНРЈ, бр. 23/52.
Устав СФРЈ, Сл. лист СФРЈ, чл. 224.
Закон о редовним судовима, Сл. гласник СРС, бр. 52/74.
Устав СРЈ, Сл. лист СРЈ, бр. 1/90.
Устав СРЈ, Сл. лист СРЈ, бр. 1/92.
Закон о судовима, Сл. лист СРЈ, бр. 46/91.
Закон о управним споровима, Сл. лист СРЈ, бр. 46/96.
Закон о уређењу судова, Сл. гласник РС, бр. 63/2001, 42/2002 и 27/2003.
Закон о уређењу судова Сл. гласник РС, бр. 10/23.
Устав Републике Србије, Сл. гласник РС, бр. 98/2006 и 115/2021.
<https://www.vrh.sud.rs/sr-lat/istorijat-nastanka-sudske-vlasti-u-srbiji>